

AMZV ČR, PrS, kart. 65, f. 12, č. 158 447/II-4/38, Odpis, strojopis.

¹ Správne 2. novembra.

² Vo veci kolonistov a ich rodín, ktorí svojvoľne, pod hrozbou alebo v dôsledku vyhodenia opustili svoje bydlisko na obsadenom území a masovo prichádzali na územie Slovenska, slovenská vláda 14. 11. 1938 vydala nariadenie, aby sa usídlili v obciach, kde majú svoju pôvodnú domovskú príslušnosť. Podľa toho umiestnenie kolonistov a ich rodín v Čechách a na Morave riešila ústredná vláda, na Slovensku vláda SK a na území Podkarpatskej Rusi tamojšia autonómna vláda. – SNA, MPs, kart. 17, odd. 11, č. 796. Na otázku Predsedníctva ústrednej vlády zo 6. 12. 1938 vo veci umiestnenia kolonistov z okupovaného územia slovenská vláda odpovedala nasledovne: „Slovenská krajina stratila následkom viedenského diktátu najjužnejšie časti, ktoré boli silne kolonizované podľa zákonov o pozemkovej reforme a okrem toho aj väčšiu časť bani a podnikov, menovite z okresov Rimavská Sobota, Revúca, Rožňava a Moldava n/Bodvou. Okrem toho boli prerušené odstupením krajov všetky komunikačné spoje cestné a železničné, čím niekoľko zostávajúcich politických okresov pozbavené bolo hospodárskych i zárobkových stredísk. Slovenská vláda bola postavená pred takmer neriešiteľný problém, ako predbežne umiestniť kolonistov – Slovákov z odstúpených krajov s ich početnými rodinami. Na návrh ministerstva hospodárstva Slovenskej krajiny sa ministerská rada dňa 12. 11. 1938 uzniesla, že kolonisti – Slováci budú dočasne umiestnení na štátnych a súkromných majeroch v terajšom pohraničnom pásme. Kolonisti – Česi majú byť transportovaní do pôvodných domovských obcí. Od tohto stanoviska nemôže slovenská vláda upustiť, lebo umiestňovacia možnosť je v ostávajúcom hornatom kraji taká minimálna, že nepostačuje ani pre rodiny slovenskej národnosti, ktoré boli nútené opustiť svoj skromný majetok i zdroje výživy na odstúpenom území.“ – SNA, ÚPV, kart. 2, č. 1 270.

³ Pozri dok. č. 28.

21

12. november 1938, Bratislava.

Informácia Prezídia policajného riaditeľstva Prezídia Krajinského úradu o zmenách a o činnosti Zjednotenej maďarskej strany po viedenskom arbitrážnom rozsudku.

Dovoľujem si hlásiť, že v smysle opatrenia stáleho výboru zo dňa 27. októbra 1938 č. 253 sb. Z. a n.¹ prihlásili sa k zloženiu sľubu dľa 22. § ústavnej listiny nasledovní poslanci Zjednotenej kresťansko-sociálnej a maďarskej národnej strany:

Esterházy Ján, bytom v Nitrianskom Ujlaku,

Petrášek Ágost, Jagersek, pošta Zbehy,

Hokky Karol, senátor, bytom Sevluš,

Nitsch Andor (poslanec Spišskej nemeckej strany)², bytom Veľká Lomnica.

Nakoľko doterajší predseda Zjednotenej maďarskej strany Jaross Andor z poverenia rišskeho správcu Horthyho sa stal maďarským ministrom pre unifikáciu obsadeného územia,³ bolo treba vedenie Zjednotenej strany preorganizovať, čo sa stalo tým, že vedením strany bol poverený Ján Esterházy, ktorému pri riadení agendy strany je nápomocný 20-členný zbor, ktorý sa skladá z užšieho direktória, ktorého členmi sú:

Dr. Aixinger Ladislav, Bratislava, Dr. Cotelly Ján, Bratislava, pravotár, Florián Ján, Bratislava, bankový úradník, Kontschek Juraj, Bratislava, statkár, Dr. Neumann Tibor, Bratislava, pravotár. Ďalší členovia: Biksárdy Vincent, Bratislava, súkromný úradník, Csibók Ján, Bratislava, advokátsky koncipient, Diossy Alexander, Bratislava, mestský úradník, Klatt Aurel, Bratislava, poslucháč univerzity, Kardhordó František, Bratislava, súkromný úradník, László Zigmund, Bratislava, železničiar v. v., Levíusz Juraj, Bratislava, cukrár, Dr. Pálffy Július, Bratislava, pravotár, Ráczy Árpád, Bratislava, úradník továrne Dynamit, Ráczy Karol, Bratislava, bankový úradník, Simbach Vojtech, Bratislava, študujúci medicínu, Szalay Jozef, Bratislava, technický úradník, Takács Štefan, Bratislava, Tomaschek Ladislav, Bratislava, Virsik Alexander, Bratislava, úradník obchodnej komory.

Toto nové direktorium vydalo dňa 9. novembra 1938 výzvu k členstvu, že sa bude zhotovovať zoznam živnostníkov a obchodníkov maďarskej národnosti a aby členstvo túto akciu plno podporovalo a k zostavovaniu zoznamov prispelo. Tieto zoznamy mali vykázat' kresťanských maďarských obchodníkov, živnostníkov, remeselníkov ako aj všetkých maďarských majiteľov motorových vozidiel. Bola daná možnosť' aj obchodníkom, aby sa sami prihlásili na sekretariáte strany na Ventúrskej ulici číslo 15.

Následkom teritoriálnej zmeny boli maďarskou vládou vyzvaní všetci česko-slovenskí zákonodárci z obsadeného územia, aby ako plnoprávni parlamentní zástupcovia hlásili sa do maďarského parlamentu⁴. Toto pozvanie vzťahuje sa na všetkých poslancov bez rozdielu politickej príslušnosti, avšak očakáva sa, že naň reagovať budú iba poslanci maďarskej národnosti. Z týchto prichádzajú do úvahy Gejza Szüllő, bývalý agrárny poslanec Štefan Csomor a bývalý sociálnodemokratický poslanec Schultz Ignác⁵.

Poznamenávam, že z príležitosti okupácie Košíc maďarským vojskom bol tam prítomný aj poslanec Ján Esterházy, ktorý vital rišského správcu Horthyho a maďarskú vládu, pri čom prehlásil, že sa vzdáva svojho poslaneckého mandátu v košickom okrese a že zostáva česko-slovenským štátnym občanom. Prosil, aby bolo rešpektované národnostné ctenie Slovákov, ktorí sa teraz dostali do Maďarska a aby im bol umožnený taký život, akí majú Maďari, ktorí ostanú v Česko-Slovensku.⁶ Toto rišsky správcu vo svojej odpovedi aj prisľúbil.⁷

Policajný riaditeľ:
Jusko, v. r.

SNA, MV, kart. 3, f. D/IV/C, č. 774. Odpis, strojopis.

¹ Ide o poslanecký sľub vernosti štátu a o dodržiavanie jeho zákonov.

² Spišská nemecká strana (Zipser Deutsche Partei) pôsobila v rokoch 1920–1938. Svoju činnosť vyvíjala v rámci dvoch maďarských menšinových strán. Po ich zjednotení roku 1936 bola súčasťou ZMS, ale mala určitú organizačnú autonómiu. Od roku 1922 ju viedol A. Nitsch, ktorý od roku 1925 bol poslancom pražského parlamentu. Ideovo bola orientovaná promaďarsky, pracovala v irendentistickom duchu a obhajovala spišský regionalizmus. Po jej zakázaní koncom októbra 1938 a po viedenskom rozhodnutí pokračovala v predchádzajúcej promaďarskej činnosti v Košickej skupine spišských Nemcov.

³ Najprv ho 3. 11. 1938 maďarská ministerská rada menovala za vládneho zmocnenca, ako poradcu šéfa maďarského generálneho štátu a 16. 11. 1938 ho vymenovala za ministra bez kresla pre záležitosti pripojeného „Felvidéku“.

⁴ Ide o 17 zákonodarcov; z toho 6 bývalých poslancov a 5 senátorov pražského parlamentu, 4 poslancov Krajinského snemu zo Slovenska a dvoch poslancov z Podkarpatskej Rusi.

⁵ I. Csomor a I. Schulz pred príchodom maďarskej armády opustili odstúpené územie a odmietli poslanecké kreslá v maďarskom parlamente.

⁶ J. Esterházy doslova povedal: „V mene slovenských Maďarov prosím Vašu Jusnosť, aby ste s láskou privítali pripojených Slovákov k Maďarsku a venovali im pozornosť, aby získali rovnaké práva, na aké si my nárokuje na Slovensku.“ – Uj Hirek, 13. 11. 1938.

⁷ Regent M. Horthy na adresu slovenského obyvateľstva na obsadenom území lámanou slovenčinou povedal: „Hoci neovládame slovenský jazyk, nie sú mi celkom cudzie slovanské jazyky. Keďže som prežil krásne roky vo vojnovom námorníctve, hovorím po chorvátsky. S vrúcnou láskou Vás pozdravujem vo chvíli, keď sa vraciate do lona tisícročnej vlasti. Túto vlasť, ktorá Vám ponúka chlieb, sme spoločne obrábali a spoločne bránili. Můžete si byť istí, že láska celého maďarského národa Vám zabezpečí nielen vzrast Vašej životnej úrovne, ale aj úplnú slobodu slovenského jazyka a kultúry.“ – Hlásenie nemeckého vyslanca z 12. 11. 1938 z Budapešti. – VHA – T, FND, MZV, PO, ÚŠT, Maďarsko 1938, č. dok. E 023155.